

Kaip jaučiasi vaikas, kai netenka abiejų tėvų? Kokia pagalba jam tuo metu reikalinga? Kas tampa vaiko įstatyminiu atstovu? Vaiko teisių apsaugos specialistams tenka spręsti ir tokias, itin skaudžias problemas, kuomet reikia užtikrinti vaiko teisę į priežiūrą ir pagalbą, kai vaikas netenka abiejų tėvų ar vienintelio iš turėtų. Nors situacijos, kai nepilnamečiai tampa našlaičiais, nėra dažnos, tokia nelaimė gali ištikti bet kurią šeimą. Specialistai yra apmokyti dirbti tokiose sudėtingose situacijose, žino, kaip padėti vaikui, kad jis kiek įmanoma mažiau kentėtų.

„Jeigu kuri laiką buvo žinoma, kad tėvai ar vienintelis turimas iš tėvų sunkiai serga, netekčiai

ir vaiko įstatyminių atstovų paieškai galima daugiau pasiruošti iš ankščiau. Galbūt vaiko globėją jau yra parinkusi pati šeima, sutarusi su būsimu globėju – paprastai tai būna artimas giminaitis. Tačiau yra situacijų, kai tėvai, ar vienintelis turėtas žūsta staiga. Nors tokios situacijos visada sukrečia, joms visada turime veiksmų planą, pagalbos viziją. Patyrus netektį,

pirma žmogaus reakcija būna neigimas. Kuo skaudesnė netektis, tuo sunkiau ją priimti kaip realybę, tai, be abejo, išgyvena vaikas ir visi su juo susiję artimieji. Vaiko teisių specialistai yra

tie, kurie imasi iniciatyvos, kad būtų skubiai ištiesta pagalbos ranka našlaičiu tapusiam vaikui“,

– jautrias situacijas apibūdina Šiaulių apskrities Vaiko teisių apsaugos skyriaus vyr. specialistė

Inga Baranauskė.

Labai svarbu prakalbinti vaiką

Vienoje iš Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos mobiliųjų komandų dirbanti psichologė Neringa Jankauskaitė sako, kad po tėvų netekties, suvokus realią situaciją, vaiką ištinka šokas – jis negali čia ir dabar susitaikyti su mintimi, kad liko be tėvų. Vėliau pamažu taikosi su realybe laidotuvėse, mažesniesiems šis periodas užtrunka, nes jie labai supranta,

kas nutiko ir klausinėja, kada sugrįš mama ir tėtis.

„Iš patirties žinau, kad vaikai, nors ir žinodami ar net matę tėvų mirtį, laukia grįžtant tėvų, tikisi stebuklo. Maži, maždaug ikimokyklinio amžiaus vaikai, labai suvokia mirties sąvoką, jiems reikia laiko suprasti, ką reiškia „niekada nebegrįš“. Šiuo periodu negalima palikti vaiko

vieno su savo mintimis, geriausia atrama našlaičiui – artimojo, kurį vaikas myli, paguoda, patarimai, tiesiog buvimas kartu, kad vaiko neapimtų nepaaiškinamos baimės, sunkiai

Klausimas vaiko teisių gynėjui

pakeliamos mintys. Kartais tokia misija gali tekti visiškai nepažįstamam žmogui – globotojui“,

– sako N. Jankauskaitė. Tokiose situacijose tiek vaikui, tiek su juo likusiems suaugusiems vaiko teisių apsaugos specialistai teikia maksimalią psichologinę pagalbą.

Specialistai, teikiantys pagalbą vaikui iš karto po tėvų mirties, išsamiai atsako ir kalbasi su vaiku visais jam tuo metu svarbiausiais klausimais, pavyzdžiui: „tavęs atvažiuos pasiimti močiutė su seneliu“, „vyksime pas tavo tetą“, „klauski visko, kas tave neramina, mes tau atsakysime“, „yra žmonių, kuriems tu rūpi ir kurie tavimi pasirūpins“, „nebijok, tu nelikai vienas“ ir panašiai.

„Vaikui reikia leisti išsikalbėti, išsakyti savo lūkesčius, skausmą, mintis. Ypač reikia susirūpinti vaiku, kuris po tėvų mirties ima elgtis taip, kaip jam nebuvo būdinga. Geriausia pagalba yra vaiką priglaidusių artimųjų dėmesys, pokalbiai su psichologais, mokyklos socialiniais darbuotojais“, – sako N. Jankauskaitė.

Vaikus apsiima globoti artimiausi žmonės

Gavę pranešimą, jog vaikas liko be įstatyminių atstovų (arba turimo vienintelio iš atstovų), specialistas nedelsdamas stengiasi surasti vaiko artimuosius, giminaičius, arba artimais emociniais ryšiais susijusių asmenų, kurie galėtų juo pasirūpinti.

„Nepilnamečiams likus našlaičiais, dažniausiai jų globėjais ar tėviais tampa seneliai, broliai, seserys, taip pat dėdės ir tetos. Pastaraisiais metais Šiaulių apskrityje nėra atvejo, kada našlaičiais likę vaikai patektų į institucinę globą ar pas globėjus, nesusijusius giminystės ryšiais“, – sako I. Baranauskė.

Lietuvoje yra situacijų, kai vos pilnametystės sulaukę jaunuoliai ima globoti savo nepilnamečius brolius ir seseris. Pasak specialistės, tai dažniausiai yra labai artimos ir darnios šeimos.

Kokios pagalbos sulaukia šeimos, ėmusios globoti našlaičius

Kiekvienu atveju, kai našlaičiu likęs vaikas priimamas į naują šeimą, vaiko teisių apsaugos specialistai visą būtinąją pagalbą teikia tiek, kiek šeimai ji reikalinga – lanko globojamą vaiką,

bendrauja su šeima, padeda jai. Reguliariai išklausoma vaiko nuomonė apie gyvenimo

sąlygas,

apie santykį su globėju. Išklausoma ir vaiko globėjo nuomonė apie globos vykdymą, jo santykius su vaiku ir vaiko artimaisiais giminaičiais, kitais žmonėmis, su kuriais globojamą vaiką sieja emociniai ryšiai. Išsiaiškinama, kokios pagalbos reikia globėjui, jeigu reikia, pasiūloma psichologo ar kitokios konsultacijos.

Vaiko teisių gynėjai reguliariai įvertina, kaip globėjas rūpinasi vaiko saugumu, jo sveikata ir mokymusi, kam naudoja globos (rūpybos) išmoką.

Nustačius nuolatinę globą, globojamas vaikas pirmą kartą aplankomas ne vėliau kaip po mėnesio nuo nuolatinės globos nustatymo dienos, kitus kartus – pagal poreikį, bet ne rečiau kaip 2 kartus per pirmus nuolatinės globos metus.

Vaiko teisių apsaugos specialistų veiksmai, vaikui likus be tėvų

1. Ieškoma vaiko giminaičių ar emociniais ryšiais susijusių asmenų. Suradus, vaikas apgyvendinamas saugioje aplinkoje;
2. Vaikui bei artimiesiems teikiama Mobilios komandos specialistų – psichologų pagalba;
3. Kreipiamasi į savivaldybės administraciją dėl globėjo (rūpintojo) paieškos;
4. Jeigu vaikas gydomas ligoninėje, Vaiko teisių apsaugos skyriaus specialistas bendradarbiauja su gydymo įstaigos darbuotojais, taip pat, esant poreikiui, bendrauja ir bendradarbiauja su vaiko ugdymo bei kitomis įstaigomis;
5. Vaiko teisių apsaugos skyrius atlieka pradinį asmens, norinčio tapti vaiko globėju (rūpintoju) vertinimą ir kreipiasi į teismą dėl nuolatinės globos nepilnamečiam vaikui nustatymo ir nuolatinio globėjo paskyrimo, nuolatinės gyvenamosios vietos nustatymo.

Asmenys, norintys tapti vaiko globėjais, savivaldybėje veikiančiam Globos centrui teikia prašymą. Dažniausiai, prašymą tapti nuolatiniu globėju (rūpintoju) pateikia vaiko artimieji giminaičiai. Savivaldybės Globos centras vaiko teisių gynėjams pateikia fizinio asmens, norinčio tapti vaiko globėju (rūpintoju), rekomendaciją.

